

HRVATSKA HISTORIOGRAFIJA O RAZDOBLJU 1918.-1945.

HRVOJE MATKOVIĆ

Hrvatska povijest od 1918. do 1945. dijeli se na dva razdoblja: prvo, kraljevska Jugoslavija do 1941., i drugo, od uspostave Nezavisne Države Hrvatske do kraja Drugog svjetskog rata. S obzirom da svako od tih razdoblja ima posebna obilježja, ta se podjela odrazila i na historiografiju. Npr. drugo razdoblje, pored političke, ima i naglašenu vojnu komponentu, pa će to doći do izražaja i u historiografskim radovima.

Duboke promjene u političkoj i društvenoj sferi nakon 1945. g. nametnule su skretanje pozornosti povjesničara problematici antifašističkog pokreta, odnosno narodno-oslobodilačke borbe (NOB). Uočljiv je nastanak izuzetno velikog broja tekstova o NOB-i. No, valja napomenuti da su o toj problematici mnogo više pisali sudionici NOB-e i političari, pa je nastao veoma obilan fond te literature kojoj treba kritički pristupiti. Međuratno razdoblje počinje se obrađivati tek 60-ih godina.

Organizacijska podloga istraživačkog rada u razdoblju stare Jugoslavije podosta se razlikuje od one poslije 1945. godine. Dok se za stare Jugoslavije organizirani istraživački historiografski rad koncentrirao u Jugoslavenskoj akademije znanosti i umjetnosti (danas HAZU), s napomenom da u njezinim edicijama gotovo i nema radova o tada suvremenim zbivanjima - u novonastaloj političkoj situaciji poslije 1945. stanje se mijenja. Organizacijska podloga je proširena. Osnovani su novi instituti, zavodi, zbirke, ali je sve stavljeno pod nadzor partijske države. Ipak, postupno započinje i sustavniji znanstveni historiografski rad, koji sve rezultate - uz pojedinačne monografije - predstavlja ponajviše u novim povijesnim časopisima.

Historiografske obrade hrvatske povijesti **razdoblja prve Jugoslavije** možemo podijeliti na radove nastale za njezina trajanja i one poslije njezina sloma 1941. godine. Prvu skupinu čine ponajviše spisi iz pera političkih aktera, a oni se, zapravo, iskazuju kao izvori spoznavanja tadašnjih političkih odnosa. Prva bilježenja o hrvatskoj političkoj povijesti odražavaju svu složenost političkih prilika i težak položaj hrvatskog naroda bez obzira kojoj je strani njihov autor pripadao. Valja podsjetiti na knjige Mate Drinkovića, *Hrvatska i državna politika* (Zagreb 1928), Svetozara Pribičevića, *Diktatura kralja Aleksandra* (Pariz 1932), Mije Radoševića, *Osnovi savremene Jugoslavije - političke ideje, stranke i ljudi* (Zagreb 1935) ili Prvoslava Grisogona, *Ujedinjenje Jugoslavije* (Ljubljana

1938). Svi oni ispisuju vlastita viđenja političkog stanja iz neposredne blizine nastojeći, dakako, opravdati svoj udio u političkim zbivanjima. Drugi svjetski rat je prekinuo izdavanje takvih spisa, a mnogi iz zemlje izbjegli političari ili javni radnici pišu u emigraciji svoja sjećanja koja imaju ista obilježje. Spomenut ćemo samo neke od njih: Vladko Maček, *U borbi za slobodu* (knjiga je objavljena na engleskom jeziku u New Yorku 1958., a u nas prevedena i objavljena 1992.), Ivan Meštrović, *Uspomene na političke ljude i događaje* (Buenos Aires 1961), Milan Stojadinović, *Ni rat, ni pakt* (Buenos Aires 1963). Tu su još i memoari Joze Kljakovića, Dragiše Cvetkovića, Koste Pavlovića. U zemlji svoje je memoare u dva sveska objavio Dragoljub Jovanović pod karakterističnim naslovom *Ljudi, ljudi* (Beograd 1975). Sva ta literatura ne temelji se na proučavanju izvorne građe, nego ponajviše na sjećanja ili tek ponekad na nekom dokumentu ili korespondenciji. Ipak u političkim spisima i memoaristici povjesničar nalazi mnoge poticaje za daljnja istraživanja ili faktografske podatke, koje treba provjeriti drugim vrelima. Jedini sustavniji prikaz (i to do 1929. g.) dao je u drugom svesku svoje *Političke povijesti Hrvatske* publicist Josip Horvat.

Znanstvena istraživanja međuratne povijesti počinju - kao što je već rečeno - 60-ih godina. U širem opsegu pokrenuo ih je Institut društvenih nauka u Beogradu (kojeg je vodio dr. Dragoslav Janković). U projekte tog Instituta uvršteno je istraživanje hrvatskih političkih prilika i posebno djelovanje političkih stranaka između dva rata. Obrađuje se i vnjska politika, na koju - treba naglasiti - hrvatska strana nije mogla utjecati, mada su njezini potezi često išli na štetu hrvatskih nacionalnih interesa, posebno u prvom desetljeću jugoslavenske države. Stanovito značenje za našu historiografiju uopće, pa onda i za međuratno razdoblje, ima Enciklopedija Leksikografskog zavoda u Zagrebu, u čijim se svescima obrađuju i politička zbivanja i djelovanje pojedinih hrvatskih političkih aktera. Ponekad su to prave male studije ili eseji, koji počivaju na arhivskim istraživanjima njihovih autora. Za istraživački rad bilo je dosta pobuda, širila se i organizacijska podloga, ali je ideološko okruženje sputavalo povijesnu objektivnost. Radovi koji tada nastaju o međuratnom razdoblju hrvatske povijesti obilježeni su prvenstveno utvrđivanjem faktografije znanstvenom metodom, i to na temelju autentične arhivske građa. Vrše se i pokušaji sagledavanje povijesnih procesa u dužim vremenskim razdobljima. Pri tome je uočljivo izmicanje povjesničara iz okvira partijske indoktrinacije, što je ponekad izazivalo kritike iz krugova nositelja dominantne ideologije, ali i ponekih zagovornika radikalne nacionalne orijentacije. Javljaju se radovi o hrvatskim političarima koji su u međuratnom razdoblju imali vodeću ulogu u hrvatskoj politici (Stjepan Radi, Vladko Maček), ali i znanstvene obrade o onim snagama koje će stupiti na političku scenu u sljedećoj, ratnoj etapi (ustaški pokret, Komunistička partija).

Pored pojedinačnih rasprava u raznim povijesnim časopisima (neke su tiskane i izvan Hrvatske), pojavili su se radovi u kojima se obrađuju neke bitne komponente idogađanja međuratnog razdoblja od posebnog značaja za cjelovitu obradu. Ne iznenađuje da posebnu pozornost autora zaokuplja politička djelatnost Stjepana Radića. No valja napomenuti da praćenje njegovoga djelovanja u stvari znači praćenje hrvatske politike koju je on predvodio. Tako Bogdan Krizman u drugome svesku zbirke građe *Korespondencija Stjepana Radića*, daje opširnu uvodnu studiju o Radićevoj aktivnosti u prvom desetljeću postojanja jugoslavenske države. Ivan Mužić objavljuje monografiju *Stjepan Radić u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca* (Zagreb 1988). Posebno valja upozoriti na knjigu *Radićev sabor 1927-1929*. (Zagreb 1992), zbirku zapisnika Zagrebačke oblasne skupštine, izvršnom odboru koje je predsjedao Stjepan Radić. Knjigu je priredila i uvodnom napomenom popratila

Mira Kolar-Dimitrijević. Ta nas je knjiga upozorila s jednim dosada nepoznatim segmentom Radićeve političke djelatnosti, kada je njegova dinamična ličnost pokretala različite akcije s ciljem podizanja općeg gospodarskog i kulturnog stanja Hrvatske u uvjetima sve izraženijeg beogradskog pritiska.

Ni autori koji su raspravljali o političkim strankama u Hrvatskoj nisu mogli mimoći Radićevu političku aktivnost, bez obzira da li se radilo o strankama koje su se s njim sučeljavale ili s njim surađivale. To je posebno došlo do izražaja u obradama djelovanja Svetozara Pribičevića. Radi se o monografijama *Svetozar Pribičević i Samostalna demokratska stranka do šestojanuarske diktature* (Zagreb 1972) i *Svetozar Pribičević - ideolog, stranački vođa, emigrant* (Zagreb 1995), kojima sam autor. Također i u knjizi Ljube Bobana *Svetozar Pribičević u opoziciji 1928-1936* (Zagreb 1973). Upozoravamo također i na knjigu Ive Petrinovića *Ante Trumbić - politička shvaćanja i djelovanje* (Zagreb 1986). Ima, dakako, i manjih priloga u časopisima koji obrađuju spomenute segmente hrvatske politike i u kojima se nezaobilazno govori i o Radićevoj aktivnosti. Autori tih radova su primjerice Mira Kolar-Dimitrijević, Bosiljka Janjatović, Zlatko Matijević, Franko Mirošević i dr.

Publicist Zvonimir Kulundžić objavio je monografiju *Atentat na Stjepana Radića* (Zagreb 1967), u kojoj pokušava otkriti začetnike i stvarne inspiratore Radićeva ubojstva, posebno ulogu kralja Aleksandra. Isti autor pripremio je i *Političke spise Stjepana Radića* (Zagreb 1971) s iscrpnim popisom radova samog Radića, kao i onih o Radiću.

I djelatnost drugog predvodnika međuratne politike Vladka Mačeka postala je predmet historiografskih obrada. Tako Ljubo Boban objavljuje monografiju *Sporazum Cvetković-Maček*, u kojoj je vrlo temeljito obradio pojavu Banovine Hrvatske. Godine 1974. Boban objavljuje i knjigu *Maček i politika HSS 1928-1941.* u dva sveska, u koju je uključio i neke svoje ranije radove i tako dao zaokruženi prikaz ne samo Mačekove političke djelatnosti, nego i hrvatske politike koju je Maček predvodio.

Kada govorimo o priložima hrvatskoj historiografiji koje je dao Ljubo Boban, moramo spomenuti i njegove tri knjige *Kontroverze iz povijesti Jugoslavije* (1987, 1989, 1990.), u kojima se autor razračunava s mnogim zabludama, nekorektnostima i tendencijama u obradama novije hrvatske povijesti s pozivanjem na vlastita arhivska istraživanja.

Baveći se proučavanjem novije hrvatske povijesti (posebno političkim strankama) i sam sam u novije vrijeme na temelju obimne literature i vlastitih istraživanja objavio *Povijest Jugoslavije* (u kojoj se prikazuje položaj Hrvatske od nastanka te države do njezina sloma) i *Povijest Hrvatske seljačke stranke* (1999) s kontinuiranim prikazom njezina djelovanja neosporno vezana uz imena Stjepana Radića i Vladka Mačeka.

Međutim u međuratnom razdoblju javljaju se i druge opcije hrvatske politike, pa se pojedini autori prihvaćaju i njihovih obrada.

Pojavu djelovanja ustaštva u hrvatskoj politici do 1941. prikazao je Bogdan Krizman u knjizi *Pavelić i ustaše* (Zagreb 1978) uz obilno navođenje dotada nepoznate građe. U novije vrijeme nakon uspostave suverene Republike Hrvatske u mogućnosti smo pratiti i emigrantsku literaturu između 1945. i 1991. Posebno valja upozoriti na knjigu Jere Jareba *Pola stoljeća hrvatske politike 1895-1945.* (Buenos Aires 1960., pretisak Zagreb 1995). Jareb je uredio i komentarima popratio i *Sjećanja i zapažanja Eugena Dide Kvaternika i Političku biografiju Branka Jelića.* Radi se o nekad bliskim suradnicima Ante Pavelića, pa njihove tekstove ne možemo uvrstiti u znanstvene radove, nego u političke spise koji daju određenu faktografiju neophodnu za daljnje znanstvene obrade.

Što se tiče radničke i komunističke komponente u međuratnom razdoblju treba utvrditi

da se o njima u vrijeme socijalističke Jugoslavije dosta pisalo, ali najčešće s trijumfalističkim zanosom i izrazitom tendencijom da se ona neopravdano učini najznačajnijom snagom tog razdoblja. Kao pisci javljaju se mnogi partijski i sindikalni aktivisti. Autori određene historiografske vrijednosti oslobađaju se naglašene ideologizacije, ali su ipak bili prisiljeni na određene ustupke vladajućem režimu. Podsjećamo na zbornik radova *Komunistički pokret i socijalistička revolucija u Hrvatskoj* (Zagreb 1969) u kojem se po prvi puta daje sistematizirani pregled djelovanja KP Hrvatske u međuratnom razdoblju (to je druga cjelina knjige). Priloge je napisala grupa istraživača Instituta za historiju radničkog pokreta Hrvatske. Godine 1973. Ivan Jelić objavljuje svoju knjigu *Komunistička partija Hrvatske 1937-1941. godine*. Ipak, tek je slom komunističkog režima otvorio mogućnost prave znanstvene valorizacije međuratnog djelovanja Komunističke partije.

Poneki povjesničari objavili su i radove o organiziranom djelovanju radništva izvan komunističkog utjecaja. Tako Bosiljka Janjatović u knjizi *Politika Hrvatske seljačke stranke prema radničkoj klasi* (Zagreb 1983) obrađuje Hrvatski radnički savez, koji je djelovao kao haesesovska organizacija od 1921. do 1941. kada ga preuzimaju ustaše.

Sfera gospodarskog razvoja manje je obrađivana od one političke. Za to očito postoji razlog: burna politička zbivanja privlačila su veću pozornost povjesničara od onih na gospodarskom planu. Tako se u razdoblju stare Jugoslavije pojavila samo jedna značajnija knjiga o gospodarskoj problematiki tada suvremene Hrvatske - djelo Rudolfa Bičanića *Ekonomska podloga hrvatskog pitanja* (Zagreb 1938., drugo izdanje 1987.), u kojoj se brojnim pokazateljima ocrtava stanje gospodarske podređenosti Hrvatske i iskorištavanje njezinih prirodnih resursa od strane beogradskog režima. Rad je nastao u vrijeme sve zaoštrenijih odnosa između hrvatske politike i Beograda, s tendencijom da hrvatsku borbu argumentira vrlo egzaktnim podacima o teškom gospodarskom stanju Hrvatske.

Istraživanje ekonomskog razvoja dobivalo je sve izrazitije mjesto tek u poslijeratnim godinama, čemu je - dakako - pridonio i novi pristup ukupnom povijesnom razvoju, koji je isticao tijesnu vezu ekonomike i politike i njihov međusobni utjecaj. U skladu s općim promjenama političkog i gospodarskog sustava (uspostava komunističke vlasti) u povijesnoj znanosti prevladava istraživanje zatvorenog sustava na temelju Marxove koncepcije odnosa baze i nadgradnje. Takovo je gledište dalo poticaj povjesničarima da pri postavljanju istraživačkih pitanja ne opisuju samo aktivnost pojedinih povijesnih ličnosti, nego da ih objašnjavaju zatečenom povijesnom sredinom. Takvom zadatku trebale su pridonijeti i obrade gospodarskog stanja stare Jugoslavije.

Dakako, obrađuje se cijeli jugoslavenski prostor, a u njemu udio Hrvatske, odnosno daju se analize koje iskazuju i stanje u Hrvatskoj.

Već 1952. Bogdan Stojšavljević objavljuje knjigu *Seljaštvo Jugoslavije 1918-1941.*, a potom 1965. i *Prodiranje kapitalizma u selo 1918-1929.* u kojoj obrađuje naslijeđene agrarne odnose u Hrvatskoj, Slavoniji i Dalmaciji i društveno-ekonomsku strukturu sela. Posebnu pozornost privlači agrarna reforma pa Milivoj Erić objavljuje knjigu *Agrarna reforma u Jugoslaviji 1918-1941.* (Sarajevo 1958), a Nikola Vučo *Poljoprivreda Jugoslavije 1918-1941.* (Beograd 1958). Od hrvatskih autora Zdenka Simončić-Bobetko piše monografiju *Agrarna reforma i kolonizacija 1918-1941.* (Zagreb 1987). Prvi opis gospodarskog stanja u Hrvatskoj poslije Prvog svjetskog rata dao je Rudolf Bičanić u svom radu *Prilozi za ekonomsku povijest* (Zagreb 1967).

Prvi rad poslije 1945. u kojemu se obrađuje cjelovito stanje gospodarstva međuratnog

razdoblja, a u kojem je bio i prikaz stanja u Hrvatskoj dao je Mijo Mirković u knjizi *Ekonomske strukture Jugoslavije 1918-1941*. (Zagreb 1950. i 1952.). Mirković je napisao i monografiju *Ekonomska povijest Jugoslavije* (Zagreb 1957. i 1968.) u kojoj je, međutim, izostao prikaz bankarstva. Sergije Dimitrijević objavio je studiju *Ekonomska politika Jugoslavije* (Beograd 1955). Traženje mjesta Hrvatske u jugoslavenskoj zajednici posebno je zaokupilo Šimu Đodana, koji u predgovoru svoje knjige *Ekonomska politika Jugoslavije* ističe da želi pokazati “kako je ekonomska politika oblikovala gospodarski razvoj u razdoblju od 1918. do 1969.,” te naglašava da gospodarski sustav prožima borbu “centralističkih i decentralističkih tendencija kao i borbu za autarhičnu ili otvorenu privredu.”

Složenost i zamršenost gospodarske problematike vodila je autore cjelovitih analiza do sinteza koje ocrtavaju njihove vlastite sudove. Karakteristike gospodarskog stanja 1918-1941. dao je i Dušan Bilandžić u svojim knjigama.

Najzad, valja dodati da je ekonomsku problematiku Hrvatske između dvaju svjetskih ratova u nizu svojih rasprava obrađivala je Mira Kolar-Dimitrijević. Uz njih objavila je i monografiju *Radni slojevi Zagreba 1918. do 1931*. (Zagreb 1973).

Međutim, 70-ih godina javljaju se i prvi radovi u kojima se obrađuju pojedine privredne grane. Koristeći se raznolikim izvorima Zdenka Simončić-Bobetko u Povijesnim prilozima je obradila tekstilnu, drvnu i građevinsku industriju. Branko Horvat objavljuje *Industriju nafte Jugoslavije* (Beograd 1965), što je ponajbolji rad o jednoj privrednoj grani.

Obrada razdoblja drugog svjetskog rata može se podijeliti na više velikih tema kao što su NDH, NOB, obnova Jugoslavije.

U obradi **Nezavisne Države Hrvatske** učinjen je veliki napor na iznalaženju izvorne građe, koja je korištena kao ishodište proučavanja ključnih problema u njezinom četverogodišnjem postojanju. No, uslijedile su i historiografske obrade: Upoznavanju povijesti NDH nesumnjivo je mnogo pridonio Bogdan Krizman objavljivanjem više obimnih knjiga. Pored već spomenute *Pavelić i ustaše* (1978), to su *Pavelić između Hitlera i Mussolinija* (1980), *Ustaše i Treći Reich* (1983), i *Pavelić u bjegstvu* (1986). Karakteristika Krizmanova pisanja je iscrpno citiranje izvorne građe. S obzirom na nove okolnosti, kad do mnogih fondova izvan Hrvatske ne možemo doći, Krizmanovi radovi dobivaju posebno značenje. Fikreta Butić-Jelić u svojoj knjizi *Ustaše i NDH* (1977) dala je zaokruženi prikaz NDH i njezinih vodećih snaga. S obzirom na vrijeme nastanka te monografije ne iznenađuju izvjesne koncesije političkom okruženju koje u tom tekstu nalazimo.

Na temelju proučavanja navedenih monografija, kao i druge literature i vlastitih istraživanja, izradio sam *Povijest Nezavisne Države Hrvatske* (1994) u kojem sam nastojao prikazati hrvatsku državu nastalu u vrijeme Drugog svjetskog rata bez glorifikacije ili sotonizacije, te utvrditi njezino značenje u kontinuitetu novije hrvatske povijesti.

Razdoblje NDH s naglaskom na njena glavna obilježja obradio je i Jere Jareb u već spomenutoj knjizi *Pola stoljeća hrvatske politike 1895-1945*. iskazavši pritom vrlo kritičan stav prema poglavniku Anti Paveliću.

Problematika NDH zaokupljala je pozornost i nove generacije povjesničara, pa su u posljednje vrijeme objavljene zapažene knjige, kao one Nade Kisić-Kolanović *Hebrang - iluzije i otrežnjenja* (Zagreb 1996), *Vojskovođa i politika - sjećanja Slavka Kvaternika* (Zagreb 1997) i *Ministar urotnik Mladen Lorković* (Zagreb 1998). Naročitu pozornost u problematici NDH privlači pitanje koncentracijskih logora, posebno Jasenovca, o čemu je

pisalo više autora. Među njima se ističe Vladimir Žerjavić, koji se erudicijom ozbiljnog istraživača suprostavio eskalaciji broja žrtava, koju su na temelju iskonstruiranih dokaza plasirali neki autori. Posljednja njegova knjiga *Opsesije i megalomanije oko Jasenovca i Bleibuga* (Zagreb 1992) donosi uvjerljivo rasčlanjivanje demografskih gubitaka i verifikaciju statističkog izračunavanja.

Nekoliko autora je obrađivalo haesesovsku komponentu u NDH nastojeći utvrditi njezinu aktivnost i raslojavanje u novim, za stranku nepovoljnim uvjetima. Tako Fikreta Jelić-Butić objavljuje monografiju *Hrvatska seljačka stranka* (Zagreb 1983), Ljubo Boban *Dr. Tomo Jančiković - HSS između zapadnih saveznika i komunista* (Zagreb 1996), i Zdenko Radelić *Hrvatska seljačka stranka 1941-1951*. Opise, razmišljanja i sudove o prilikama u Hrvatskoj za vrijeme Drugog svjetskog rata, zabilježene u izvještajima informatora, objavio je Ljubo Boban u knjizi *Hrvatska u arhivima izbjegličke vlade od 1941. do 1943.* (Zagreb 1985.).

Problematiku obnove jugoslavije, a to znači i povratak Hrvatske u jugoslavenski okvir, obrađivalo je više autora. Ovdje ćemo upozoriti samo na monografiju Dragovana Šepića *Vlada Ivana Šubašića* (Zagreb 1983).

Radovi o **antifašističkom pokretu (NOB-u)** izuzetno su brojni, a dijele se na vojnu i političku komponentu. Za vojnu komponentu NOB-e karakteristično je objavljivanje edicija arhivske građe pri čemu najveće značenje ima *Zbornik dokumenata NOB-e* u izdanju Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, čiji se V. tom odnosi na Hrvatsku. Glavna je namjena tih dokumenata stvaranje podloge za proučavanje ne samo vojnog, već i političkog aspekta NOB-e. No, obrada političkih tokova (mobilizacije masa, obračun sa suparničkim taborima), mahom iz pera pobjedničke komunističke strukture, imaju naglašeni trijumfalistički naboj.

Posebnu skupinu literature o NOB-i čine memoari protagonista, koji su gotovo u pravilu lišeni objektivnosti. Bitno im je obilježje dokazivanje vlastitog značajnog udjela u zbivanjima s mnogo prekrajanja činjenica. Ipak, poneki od tih radova daju građu neophodnu za buduća istraživanja (primjerice memoari Vladimira Velebita *Sjećanja*, Zagreb 1983.). Njeguje se i posebna vrsta povijesne literature nastale u svrhu popularizacije NOB-e, a to su kronologije. Međutim, malo je priloga te vrste koji su nastali kao rezultat solidnijih i sustavnijih istraživanja. Tek od kraja 60-ih pojavljuju se i radovi sa znanstvenim obilježjem i izvjesnom dozom kritičnosti. No, valja utvrditi da su prinosi povjesničara NOB-e ipak bili rijetki. Takav se pak rad koncentrirao ponajviše u Institutu za historiju radničkog pokreta u Zagrebu. Tako treba upozoriti na već spomenuti zbornik *Komunistički pokret i socijalistička revolucija* (1969), i monografiju Ivana Jelića *Hrvatska u ratu i revoluciji 1941-1945.* (Zagreb 1978), koja sadrži i opsežan pregled izvora i literature.

Uočljivo je da se postupno pojavljuju i radovi o državno-pravnoj problematici i ustrojavanju nove vlasti. Za Hrvatsku najveće značenje imaju objavljeni *Dokumenti o ZAVNOH-u* (objavio ih je navedeni Institut, a glavni redaktor je Hodimir Sirotković).

Kad je riječ o razdoblju od 1918. do 1945. valja svakako upozoriti na radove Dušana Bilandžića. U svojim knjigama - mada pretežno orijentiran na socijalističku Jugoslaviju - on daje svoje viđenje položaja Hrvatske i u Drugom svjetskom ratu (kao i u staroj Jugoslaviji). To je uradio i u nedavno objavljenoj knjizi *Hrvatska moderna povijest* (Zagreb 1999), u kojoj iznosi svoje prosudbe i podatke, te javnosti skrivene konfrontacije u samom komunističkom vrhu. Bilandžićeva knjiga, kao i neki drugi noviji radovi, upućuju na zaključak da je nakon sloma komunističkog sustava i uspostave suverene hrvatske države, hrvatskoj historiografiji otvoren novi prostor, nesputan ideološkim okruženjem, pa treba očekivati da će novim radovima taj zadatak hrvatska historiografija i ispuniti.

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

GODINA LII
ZAGREB 1999.

UDK 93/99

ISSN 0351-2193

Historijski zbornik, god. LII, str.1-250, Zagreb 1999.

Izdavač

Društvo za hrvatsku povjesnicu

Redakcijski odbor

Mirjana Gross

Ivan Kampuš

Franko Mirošević

Ivica Prlender

Tomislav Raukar

Petar Strčić

Glavni i odgovorni urednik

Ivica Prlender

Članci i rasprave iz časopisa Historijski zbornik su referirani u publikacijama:

ABC Clio

Historical Abstracts

America: History and Life

Adresa uredništva

Društvo za hrvatsku povjesnicu, Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 10000 Zagreb, I. Lučića 3, Hrvatska

Časopis izlazi jednom godišnje

Izdanje časopisa sufinancira Ministarstvo znanosti Republike Hrvatske

Tisak:

Horetzky